



Вочевидь, за те, що вів із рабства

Тих, кого обурило заголовком публікації, він не стосується. Та позаяк академік Іван Дзюба, попрацювавши міністром культури, виставив нам діагноз "Алергія на Шевченка", то шанувальників останнього справді менше, ніж невдоволених ним і байдужих до нього. Може, через те, що нині, коли більшість із нас передусім намагається вижити, усвідомлюємо, що контрастуємо з тим, хто жертвував власним заради інших? А, може, тому, що змушені відроджувати після століть рабства те, чого не було б, якби не він?

Замінив 10 армій

Адже навіть посол Німеччини в Україні Дітмар Штюдemanн зрозумів: "Для нинішньої України його ім'я - найбільш авторитетна величина в пошуках національної самобутності. Україна вшановує поезію Шевченка не лише як вершину літературної мови, а й як проголошення національної ідеї, заклик для свободи та самовизначення".

А Іван Франко запевняв, що Шевченко зробив для народу більше, ніж 10 переможних армій. Бо найбільш промовисто виклав сакраментальне "Чиї сини? Яких батьків? І за що закуті?..", "Нащо здалися вам псарі? Ви ж такі люди, не собаки!" й "Борітеся - поборете!" (порівняйте з квінтесенцією останніх 17 років - "Маємо те, що маємо").

Саме "Кобзар", як твердив Іван Крип'якевич, "був для усіх українських поколінь вічно свіжим джерелом пізнання і натхнення". Командувач УПА Володимир Кук запевняв, що ця книга була для його вояків головним підручником, а Оксана Забужко - що "Шевченко вчинив "коперниковський переворот в історії української самосвідомості".

У листі директорів цвинтаря у Петербурзі українці писали: "Просимо відновити поховання нашого прапрадіда Тараса Григоровича Шевченка". Переповідаючи це, головний редактор журналу "Український тиждень" Юрій Макаров резюмував: "Шевченко - прапрадід кожної людини, яка належить до цієї культури".

Навіть політолог із Москви Андрій Окара, який відраджує нас від євроатлантичного вибору на користь євразійського, ви-знає: "Шевченко - "автор України", бо "не було б його, можна казати напевне, - не існувало б і такої країни". Вочевидь, тому й переконує, що "Шевченко здається нудним, докучливим, сірим, не цікавим, анахронічно-неактуальним".

А російська православна церква перевидала брошуру протоієрея Івана Чернавіна "Тарас Шевченко і його релігійно-політичні погляди", який засвідчив, що дні народження й смерті "батька мазепинського руху" ще з 1861 року "оточені якимось магічним вшануванням" скрізь, де збиралися хоч би три-чотири українці. За даними Чернавіна, 1914 року відзначення століття від дня народження Шевченка супроводжувалося страйками й маніфестаціями з гаслами "Хай живе вільна Україна!" навіть у Сибіру.

Тож у часи СРСР його "пролетаризували" - одягли на монументах в селянські свити й смушеві шапки (нащадки більшовиків перенесли цю карикатуру на стогривневу купюру), намагаючись запевнити, що й Шевченко, як співалося в "Інтернаціоналі", "був ніким..."

Реінкарнація запорожця

Та чи могла закохатися у такого освічена княжна Варвара Рєпніна й чи пішли б у 1861-му за труною Шевченка на його похоронах студенти Петербурга? Як писав "Исторический вестник", там був "майже весь університет, уся Академія, усі професори"; "університетська набережна від Двірцевого до Миколаївського мосту були буквально за-пружені народом".

Тодішній студент Петербурзького університету Феоктист Хартахай згадував: "Ховати Шевченка прийшли всі путні люди. Повалили, мов хмара. Так що у церкві був наголо студент та пан, та літератор, та учений. Ляхи теж усі прийшли".

Бо він був харизматичним лідером не лише тієї нації, яку творив з етнографічної маси. "Батьком" його величали й демократи-росіяни, для яких став взірцем гідності та відсутності комплексу меншовартості.

Адже згідно зі замовчуваними у часи СРСР документами, які розшукав Дмитро Яворницький, Шевченко був правнуком кошового писаря Запорозької Січі Андрія Безродного, від котрого успадкував і волелюбність, і покликання інтелігента. Власне тому марно привчали Шевченка до рабської роботи в полі - він змалку просвітлював земляків, читаючи їм на похоронах псалтир. А про спроби приручити його різками писав: "Надії на мою лакейську розсудливість не справдились".

Замовчували й те, що гроші за його звільнення Енгельгардт отримав не від царської сім'ї - за свідченнями письменника Григорія Данилевського, головну роль у тому викупі відіграв Микола Гоголь. Аби зобов'язати Шевченка перед росіянами, його радянські біографи запевняли, що й освіту живописця він розпочав у артелі Ширяєва.

І лише останнім часом з'явилися свідчення, що Шевченко під чужими документами відвідував у Віленському університеті, зокрема, й лекції малювання. Тож не дивно, що став "першим рисувальником" Ширяєва й розписував орнаментами та арабесками перлини Петербурга - Великий, Александринський і Михайлівський театри, сенат і синод, закінчив Академію мистецтв, був призначений напередодні арешту викладачем малювання Київського університету, а на засланні, опанувавши картографію та

топографію, першим накреслив карту Аральського моря.

Коли російські аболюціоністи піднімали селянські повстання, аби наблизити крах кріпацтва, то у них не знайшлося нічого більш вартісного за нецензуровані твори Шевченка, які видали 1859 року в Лейпцігу й поширювали серед селян, замаскувавши під молитовник і вірші Пушкіна. До речі, у тому виданні немає рядка "Я не знаю Бога" - він з'явився в пізніших виданнях "Кобзаря", вочевидь, для того, аби перешкодити виконанню "Заповіта" як одного з національних гімнів.

Вдруге Шевченко пережили шальки історії напередодні Першої світової, яка закінчилася поваленням Ніколая II. Це визнав навіть Ленін: "Заборона вшанування Шевченка була таким чудовим, прекрасним, на рідкість, щасливим і вдалим заходом з точки зору агітації проти уряду, що кращої агітації і уявити собі не можна. Я думаю, всі наші найкращі соціал-демократичні агітатори проти уряду не досягли б за такий короткий час таких запаморочливих успіхів, яких досяг у протиурядовому розумінні цей захід. Після цього заходу мільйони і мільйони "обивателів" стали перетворюватися на свідомих громадян і переконуватися в правильності того вислову, що Росія є "тюрмою народів".

Та після того, як у Росії канонізували Ніколая II й реанімували імперію, Шевченко їй неабияк перешкоджає. Тож не дивно, що вона щедро спонсорує пасквілі на кшталт "Вурдалак Тарас Шевченко" Бузини.

Дивно, що на таке зважають ті, кому Генсек ООН у 1961-1971 роках У Тану зізнався: "Заздрю українцям - маєте Шевченка. Це геній не тільки України. Це велет, титан людської мислі, поет всеосяжний. Месія, що належить світові. Разом із Шевченком, з його словом ви, українці, безсмертні".

Ігор Голод, "Львівська пошта", 2009 рік